

А. Ӗ. Суканова

„Чурка“ - Максiм

Вiт торја ворсантор

---

КОМИ ЊИГА ЛЕЗАНIН

СЫКТЫВДIНКАР-1929 ВО.



Школаса театр

---

---

А. Ö. Суканова

# „ЧУРКА“ - МАКГИМ

5-торја ворсантор

---

---

КОМІ ЊІГА ЛЕЗАНІН—1929  
Сыктывдинкар

---

**А. А. Суханова. „НЕЗАКОНОРОЖДЕННЫЙ“  
МАКСИМ.**

Пьеса для детей в 5-и действиях.

Отпечатано в типографии

Коми Госиздата

в кол. 3000 экз.

Облит №87

1929



1884—1925

Агнѣја Андреевна Суканова (данѣшкова),—Вомын вѣлѣтса крестянин ныв. Чужлѣма 1884 воын, январ 24-ѣд лунѣ. Удайтчылѣма сылы велѣдчыны (батыс управаса шлен вѣлѣма-да) первој горт вѣлѣтса школаын, севѣа Сыктывдѣнкарса прогимназіяын. Сіѣ школасѣ помалѣм-бѣрын 1903 вогаъ 1920-ѣд воѣд вѣлѣма велѣдыгѣн уна школаын: Ручын, Волгаын, Пѣдѣельнеј вѣлѣтса Нѣвик-школаын, Кѣрткерѣсын.

1920-öд воö вужöс Сыктывдінкарса УОНО-бердса нац-мен жүкдö коми ыга лöбöдлан уж-вылö. Сijö уж-вылас сегга і оліс кувтöҕыс,—куліс 1925-öд воö сентабр 13-öд луно чакоткаыг.

Агныја Ондрејовна асгыс став вынсö пуктывліс коми jöзöс жүгдöдöм-вылö. Став олангамыс, сорныс, гижöмыс, ужыс сылөн петкöдлöны сijöс. Коми өктјасын велöдигөн сijö ез важ ушительјас-моз вылысань вjöдблы велöдан чельаҕјас-вылас, а јитчыліс накöд став олöмнас і думнас. Шоч рыт сijö кольлодліс чельаҕтöг лыбö најö мамјастöг—коми ањјастöг. Чукöртас најöс да сорнитöдö нывбаба-сир-курыд олöм кокњöдöм, жүгдöдöм-јылыг. Кевмыгліс велöдчыс чельаҕ ај-мамыслы, медым чельаҕсö воҕö велöдасны. Вегіг ачыс код-сурбöс ас шöт-вылас мöдöдлывліс гырыежык школајасö. Зильліс өктса коми jöзöс палöдны, жүгдöдны, корены најöс жүгдлань, бурлань петкöдан туж. Вермагліс лок, гöд кырнышјаскöд (попјаскöд), коми jöзöс ылöдлыг, падмöдыг, пемыдö пыкыг jöзкöд.

Револүтсija-бöрын, кор ужалыг jöзöс пемыдын да нарјитöмөн вjан пыкöдјасыс лоі путкылтöма, сijö пырыг-пыр кутіс ужавны сöветвласт-дор; вöлігті, шуас, öні воггіс олöмыд,—кыпыда, долыда шуас. Гöлöмганьыс ужалис коми ыгајас лöбöдлан уж-вылын. Гіжаліс вjөтјас чельаҕöс велöдан ыгајасö, роч кыв-вылыг комиö вужöдалис уна-пöлöс крестаналы колан ыгајас, ворсанторјас (пьесы) да сiҕ воҕö.

Тајö печатајтан гижöднас сijö петкöдлö комилыг неважöнса-на оласногсö, пемыдлунсö. Люка на-öд неважöнгань мiјан өктјасад воғталістны школајастö. Мiјан ај-мам-на вjөтавлöны, кыҕі најöс важöн

велөдлөмаөг аз-буки-өн, вічко ыгајас-серти, дај вічко ыгајасыс-на зев шоча вөвлөма. Велөдыјасыс вөвлөмаөг кодкө салдатыг воөм јөз лөбө поп-фак. Волөдчыгыс вөвлөма зев-жө шочыс. Воөд велөдчыны мунан тујыс секі зікөз вөлі тупкөса: өти-кө, крестана чельат-тө вөлі ыкытчө оз бостны, мөд-кө, і велөдчыныс, овыныс ыном-вылө вөвліс. Кодкө, өтка-өтка јөзлы сөмын вөлі удајтчылас піскөдчыны кущөмкө буржык өлөма велөдчөма морт бурлун-куза. Та-јылыг і петкөдлыгсө тані. Ачыс, авторыс, гіжөд-кузаыс шуө:

„Гашкө кодкө јуалас: мыј Макөімыг артміс? Өтнас тајө Макөімыс ог төд вөлөма-ө. Тајө Макөімыс лөб став комі војтырөс. Чужөмыс, быдмөмыс, олөмыс, југыдлаыс піскөдчөмыс став коміыслөн нач тащөм. Поөд шуны—Макөім вөрзөдіс немөвејја өтілаын ізмөм, ыкор вөрзывлыгөм олөмногсө комі војтырлыг. Сы-бөрға, сіјө талалөм вөр ордым-куза мөдөдісны уна-уна: дасөн, гоөн—Педөрјас, Петырјас Тімајас. Ставныс најө југыдлы, велөдчөмлы паныд мунөны, куралөны-бостөны олөмысыг бурсө, выльсө, төдөмсө, кужөмсө, сөсө паскөдөны, раздөдөны, савкјөны бөрө кольөјаслы.

Тајө Макөімыд (на-пыщкыг) мед-воөз велөдчөм, төдөм куралыг, аслыс выль олөм лөгөдыг, комі пармаыг піскөдчыг, југыд паскыд ерд-вылө петыс. Өні өтарө паскалө, ердмө, југдө пемыд сук комі пармајасыс, сөдөны, чукөрмөны тајө чурка-Макөім-коөјасыс.

Регыд-ын вуналө зікөз сумөд ыгајасыд, Амог-пөллөн школајасыд, вегіг казтылантор-ын Ңил Петровічјас, Макөімлөн велөдчан бур школајасыс. Өні сыпыфді быдмө, кыптө выль јөз, выль олөм, выль школајас“.

## ВОРСЫГЈАС:

1. Макѣм — ар 8-10-а, а зев візыв, вежора' гуг дегіна. Щощодом јургіа.
  2. дарја — сылөн мам, зев авја, ар 30-а.
  3. Амөс — пөрыг-салдат, куш-плеша, ар 60-а.
  4. Окүль — бобыль, бур гөлөма, ар 60-а пөч
  5. Педөр
  6. Петыр
  7. Тіма
  8. Васө
  9. Мітреј
  10. Одук
  11. Парас
  12. Марпа
  13. Тіт Тітовіч — карса велөдые.
- 6-7-мөрт школаын велөчыөјас.

## Мед-воҗза вöчөм.

Öшинулын чомын ворсöны чельаҗ гоҗ-чачаҗасөн. Ворсиг-мозыс ас-костаныс пыр горнитöны, жуагöны, велдöны мöда-мöднысö. Кильчö-поспомын куҗим зон-посни шегҗагöны.

Педөр. Гащ! (Курыштö шегҗассö, сөгга гавк-нитö поспомö). Ставыс-таҗ гащ лоі... (печлалö, воём шегҗассö зептас суҗалö).

Петыр. Стол! (сизі-жö шегҗыштö).

Ғима. Со теныд і стол! Вегиг öтi стол абу. (Ставныс бералöны). Петыр, кымын шег-нин колы?

Петыр. Ен герав, аслаҗ бурещ-уна.

Ғима. Менам пук! (Шегҗыштö, ставныс јона вi-зöдöны, сөгга герöктöны Ғима-кынзi). Го - мокоостö, пук!.. Ен-таҗ-нö лок, сöмын кык (печлалö).

Петыр. Менö бералін-а, аслаҗ сы-мын-да-жö.

Ғима. Педөр-таҗ лыгöдыштіс миҗанös. Педөр, те-кö тöдыг-а?

Педөр. Тöдыг, ферт. Регыд ме тiҗанös ошкö пöрта. (Мышку-саҗааҗныс гувöникөн канзöдö Максім, кинас Педөрлыг өинҗассö тупкö да горöдö зев она. Педөр вывті јона повзö, — ставныс бералöны).

Петыр. Тöдыгыд, ошкө пöртыгыд кушöм вöлöма.

Педöр. Повзöдчö, ветлöдлö. Боста-да, пинад сета (ырыштчö).

Максим (векöдчö, пыркнитö журнас шапа, скöра). дурöмгыд іскөрмін! Пырыг-пыр кулакјас мыт-чалан!

Педöр. Відчыг менам, лок-чурка. Лок-тіс сетчö... Тетöг зев гажа вöлі. Мун мiжан-дiныг (матыгтчö дiнöзыс, кулакјаснас ыршагö).

Максим. Он лыгт, он лыгт вөрзöдны. Чурка! (нерö). Ачыд чурка... Со аслыд (петкöд-лö кулак)... пыр чуркаөн нiмтöмыг...

(Педöр Максимöс уккöдö муö, сені тушмыласö-ны, вермасöны вель-дыр, горзöны. Чельад гералöны Керка-пельöс-сајган тыдовтчö пöрыгiнiк аң, беффа-чумана).

Öкуль-пöч. Но, тајö, чельад, бара-нын Максимöс нöйтöны. (Бефнас чiршöдлö). Ме тiжан-лы, лезад-онö сiјöс. Абу јангiм асдоргыныд iчöттö нöйтны? Ставөн öбитö, дерт, верман-ныд (матыгтчö чельад-дiнö. Педöр четчö. дөрöм-гач најтчöмаöг, дөрöм көв-кiзјас орјасöмöг, јуреыс јогöг-öма. Лөөдö дөрöм-гачсö). Вiзöдлы (iндö Максим-вылö), дөрöм-гачсö најтчöдöмныд, кiзјассö ор-јöдлöмныд.

Педөр. Сijö ачыс-на быдөнөс нөйтас. Поводней чоғув... Лок пез-чурка, мун мијандины!

Максим. Мыла пыр менө чуркаөн нимтанныд (бара уөкөдчө кулакјаснас ыршәг-тырји).

Окуль-пөч. Максим, дугды, мун гортад (богтө кiөдыс; мукөдыслы). Оз-өд ков морттө дөзмөдны да нимтыгны. (Максим ставныслы кулакөс петкөдлө, сөгә пышјө).

Педөр. Чурка-перка лок керка-а!

Петыр Тiмакөд. Чурка-перка лок-керка-а! (гылиг-моз горзө).

Окуль-пөч. Чөлө, јөјукјас. Бура колө овны... һемтор абусө пыр јуканныд, нимтыганныд-да. Максимыд-өд сыг абу мыжа. (Ропкиг-тырји мунө. Керка-сајған котөрөн пырө Митреј).

Митреј. Еј, Педөр, Тiма! Мејвелөдчыны көсја.

Тiма. Велөдчыны? Көни?

Митреј. Амөс локтөма. Көсјө челафөс велөдны.

Петыр. Кущөм Амөс-нө? Кытыг?

Митреј. Салдат Амөс. Öни сijö Јогорфад-ордын пукалө... мужикјаскөд. Тiјан батјасныд сенөг-жө, щөщ сорһитөны, медалөны велөдны челафөс.

Тіма. Аттө, ме щөщ вөзжыга... Кыз бара, велөдны кутас-а?

Педөр. Локтөј Јогор-ҕаҕ-ордас щөщ ветламөј, візөдламөј.

Мітреј. Амөсүд куш-плеша, беҕҕа. Кыһаулас зон-ноп һига новлөдлө. (Чомжыг петөны нывјас, матыстчөны на-дінө да јона кывзөны налыг горһи).

Өҕук. Кущөм Амөс-жылыг-нө вісталан? Јогор-ҕаҕ-ордын, шуан? Мі щөщ ветлам.

Педөр. Нывјасөс сетчө оз јуавны. Ті акаһнытө төдө. Велөдны кутасны міјанөс, зон-посһиөс. Нывјас оз велөдчывлыны.

Параг. Лоөмаөг-тај „зон-посһи“... (һерө најана). „Нывјас оз велөдчывны“. Нарөһнө пондам велөдчыны, огө повчө тіјаныг... Локтө, котөртламө Јогор-ҕаҕ-ордө. (Зон-посһи муһоны).

Өҕук. Һенуж, бурещ колантор. Огө муһө. Вај мачөн ворсамө, буржык лоө.

Параг. Вајө, вајө, тыртчөмөн. Ме завоҕита (богтө мач да етенө шыблалө-куталө). ҕасыг-өн шыбытөмөн (ҕасөз оз тыр, — уөө; мөд богтө, мачалө).

Өҕук (мачалө). Өтi, кык, кујiм, һоль... квајт (мач уөө, Өҕук бара богтө. Котөрөн пырө ічөтiк ныв).

Марпа. Өдук, Парас, локтөј четчавны  
Настајас-өшіңулын. Ме зев лөгыд пөв адзі.

Өдук. Чур пом! чур пом! Локтөј, котөр-  
тамө (кујимнаныс котөртөны).

Занавес.

## Möd vöчөм.

Вөчөө дарја-ордын. Ічөтк, -гөлінік-керка пышкөс. Кык лабіч, өтї пызан, пач, гөбөчвыв, мысган-доз, мыжурө кблужас, дозмукјас. Зев-пельк быдлаті. дарја өшің-дорас кыө чувкі, вомгорулас мыкө ылө-ольялө. Нөдыр-мыгөтї бөрдіг-тырјї пырө кїзтөм-морөса, һајтчөм дөрөм-гача Макгім.

дарја. Мыж-һин лоін? Бара когагін? Вїзөдлы ылад—кущөмі. Аттө, зонмө, фетїна!.. Öнї пагтөді ыльмыскөм дөрөм-гачөн,—ставсө һајтчөдөма, кїзсө орјөдлөма-да.

Макгім (бөрдіг-тырјї). Ег-өд ачым... Пөдөр туплөдліс... һещкїс...

дарја. Ачыд-өд, көнкө, быдөн-ылө воанда, ферт.

Макгім. Мамө, мыла-нө менө чуркаөн пыр һимтөны? Сөгга һекөдөс оз. Пөдөрөс оз, Тїмаөс оз, Петырөс оз... Сөмын өтнам ме чурка... „Чурка-перка лок-керка“ -өн пыр һимтөны... Мамө, вїстав налы мед оз сїзі менө һимтыны... (Бөрдө).

дарја. Чөв, јөжук, мед һимтөны-кө... Ен бөрд. Ачыс Сус-Крїстосыс чурка вөлөма-а, теныд абу-һин фївө. (Пырө Öкүл).

Ö куль. Олан-вылан, кума!

дарја. Лок шoйтчы, Ö куль-кума, шонтыг.

Ö куль. Лоо-тај шoйтчыныд пöрысман-да. Со-кущöм лоан, öдвa вöран. Макёмушко, бара, важөн-нын гортын, кодакө-кості југһи-тöма. Чельафкөд чурөдчöны, когагöны вöлі.

Макём. Нымтыгöны-да-öд... (Абу-на бу-рагöма, зев зумышöн).

Ö куль. Те ен лөгaг сыыг дај оз кутны нымтыгны. Еновтчасны сыыг.

Макём. да-а, теныд лөгыд шуныд.

дарја. Колö-öд шоггыны да бöрдны. Мукөдторјыг сегга нинöмыг шоггыны-а.

Ö куль. Ен бöрд, јöјук. Мун Габö-Јогорö котöртлы, сетчö воöма Амöс-пöль, салдат. Чельаф чукöртчöмаöг керка-тырыс. Шегыд пы-рыг-пыр вунö.

дарја. Вылыг пиңö-когö-вотöз. (Макём котöрөн петö). Пöгиб тајö фетинаөн, инас оз öшјыв. дöрөм-гач дöмлöмыг да мыскалöмыг көт ен дугдыв.

Ö куль. Те јешщö аслад зильлунөн мед-ми-чаа-на виқан питö: дöрөм-гачыс сылөн пыр зонь, вильмыгкөм. Мыј-нö сегга керан, чельаф-ыд-öд быдөнлөн öткоф... (Кост). Öдјö-жö-нын пöранд мунö: öнi-на бытö пыртім Макёмтö-а.

Батушкоыд ештис-жө секи мијанос јанодны... грекыд-пө мыј-ыжта... нимтө кущомос косјис пуктыны.

дарја. Гольјасыд-од пыр мыжаос... Со-тај, өтілы да мөдлы пыр лоө термагны печкыны, кыны-да. Кынөмпөттө-од перыны кызкө колө.

Окуль. Ферт, бара, колө, лубаөј. Со-тај ме, мыјөн ег кут вермыны ужавны, коран-мешөк лоі бокө өшөдны. Ескө-од, квајтымын во-чөжыд бура-уна ужалөма лоі став сикт-кофөмыслы-да, абу-тај некод пагібөтө шуыгыд. Быдөн-возын-на јешцө мыжа. Став вын-ебөсөј јөз ужө бырі. Омөль, омөль, дар-јушөј, мијан, бобылјаслөн олөмыд. Тенад мөдыг, гашкө, пыд быдмас да кутас вердны, коран-мешөкыд, гашкө, мынан.

дарја. Ог-төд, ог төд, Окуль-пөчө, кущөм-олөм лоө мөдыг. Öнi со, ферт-на, томдырјыд јон да зонвиза-на-да, кынөмпөттө перја... Унаыг-жө ме, Окуль-пөч, мөвпавла олөм-јывгыд... Мыјлакө мукөдлы быдтор пофө, абу грек? Мыјла мортыс абу өткоф? Мукөд немыс олө шог-һи-печаль, јурвывтырыс быд бурыс. Kodi тащөм-олөмсө лөгөдөма јөзыслы?

Окуль. Kodi? Јен-пө-тај со, батушкоыд шуө.

дарја. Јен?.. Мыјла-нө, ескө, јенмыс өті-лы быдтор, быд-бур сетө, мөдлы—һинөм, нем-чөж мучитө? долыда-олыгјас локжыка мивок-дорыс олөны, ме виçöda-da... Та-серти-кө, ме-ногөн јенмыслөн вескыдлуныс абу-жө уна.

Окуль. Амиңөј, те-тај-нө, кума, зев лок горні кыпөдін. Менам быдөн гөлөмөј-вөрүс тенад горһыс. Ме нем-чөжөн дөлыдлун ег төдлы-da, өтчыл весиг ег гөгөрволы мыжавны јентө. Пыр терпиті, пыр кывзі бағушколыс велөдөмсө.

дарја. Лөгыд сылы јөзтө велөдны да вөјпны. Он-өмөј сылыс олөмсө ачыл адзы... Быдторјыс ем, һекытчө воштыны озырлунсө. Ставыс даг. Оз ков мајбыр, мијанлы-моз, ныр-вылад угтөз пыр ужавны. (Көтөрөн пырө Мак-гим, лолыс тырөма).

Макгим. Мамө, мамө, ме щөщ-жө кута велөдчыны.

дарја. Велөдчыны? Мыј-нө, јөјмін?

Макгим. Педөр көсјө, Петыр, Тіма,— быдөн көсјөны велөдчыны.

дарја. Көні, мыј велөдны?

Макгим. да, миға, Амөс-пөль, салдат лок-төма мијанөс велөдны. Ме щөщ кута велөд-чыны...

дарја. Тенд велөдчытөгыс-на овгас.  
Тенө велөдны некодлы, батыд абу.

Максім. Мед абу-кө, ме муна. Щөщ  
Педөрјаскөд кута велөдчыны. Муна, муна,  
ог кывзы тенгыд (бөрдө).

Окуль. Чүв, піө, дугды бөрднытө. Амөс-  
ыд-өд велөдөмгыд дон корас. Kodі те-вөгтті  
мынтыгас? Мамыд өтнас пеггө.

Максім. Те лаңт, ен султчы! Ог тенгыд  
вөзжыг... Мыјла-нө, мамө, меным нектор оз  
поф, мукөдлы быдтор пофө? А? Петырлы,  
Педөрлы... Ме пыр мыжа (бөрдө, лабічө угкөдчө).

дарја. дугды, фетіна, ен дөзмөд менө...  
Бара тасма-көрү інмас.

Максім. Ој, мамук, леф велөдчыны... Зев  
гаж петө. Петырлы-тај-нө пофө... Педөрлы,  
Тімалы... сөмын меным оз поф. Мыјла-нө,  
мамө?

дарја. Лаңтан-он! Пель гөдмөдны кутіс-  
жө, зонмө. Мыјла чурка, сіјөн і оз поф. Чур-  
кајаслы-нө куцөм велөдчөм колө... сізі ов-  
гас. Енлы, быдман-да вотчіна сетасны, віқму  
кутан ужавны, крестанін лоан.

Максім. Оз ков меным віқмуыд... меным  
велөдчыны колө... Ніга меным колө... Мамө,  
леф велөдчыны (ырзөмөн бөрдө).

дарја (зев јона скөрмө). Аттө фивө, фетина!  
Чөлан-он-нө те, јөј-чурка! Збылыг-тај лоө  
тасмаавны (боотө тасма да ырыштчө. Максім четчө  
да бөрдиг-тырјі пыцјө ывлаө. Максімли бөрвылас).  
Быдсөн боктө кула, он-кө лаңт. Велөдчөм  
ковмөма! Көмөда-пагтөда, алы-нө велөдчөмыг  
мынта? Көд-өтисө-нө верма?..

Окуль. Фетинаыд тенад кущөмкө аслыс-  
сама-жө. Есщөма велөдчөм ковмөма. Кыг,  
бара, чуркајаслы...

дарја. Зонмө, олөм-жө мјан. Со-тај ме  
Окуль, сјјө і шуа... Кыңи-нө сегга он скөрмы,  
оз лок-думјас јурө во. Ме со піөс нөјта, віда,  
бөрдөда коңөрөс. Те чајтан, меным долыд?  
Менам аслам мукөд-челаф-вылө вежөј нөти  
оз пет. дарөм-тај со ічөт да гөгөрвоө шуныс.  
Норасө-тај со,—мыјла-нө-пө меным һемтор  
оз поң, мукөдлы быдтор поңө. Ок, ескө вер-  
ма-кө став-олөмсө-жө путкылта-да...

Окуль. Ме һемтор ог гөгөрво. Қик-һин  
выжыв, буракө, кути лоны. (дарја бөрдө)

Занавес.

## Кожмод вочом.

Зев голь керка - пышкös, паччöра, пöлата. Омöлик пызан. Пызан-сајын пукалöны вiтö - квајт зон - поснi. Бокын пельöсын сулалö Макгiм, мамыс пага, шапкасö вомас куртчöма, кутö кыкнан кiнас. Занавес вогтiгөн Амöс суçöдö пöлач-дорыг нiга-чукöр, нiгајассö разöдö чельадлы, шöктö вогтыны. Ачыс бөгтö куз бeд-код лeнeјка.

Амöс. Вунi ез, чельад, воçа-велöдчöм-јасыд? Вај-жö, Педöр, те лыдды!.. (лeнeјкасö лептiг-мозыс өин-вылас уeд Макгiм да быдөн чујмö). Но... те-нö кытыг угiн? Мыјла-нö локтiн?

Макгiм. Ме... ме... велöдчыны локтi...  
Ме... ме... Макгiм...

Амöс. Велöдчыны? Кодi-нö ыстiс?

Макгiм. Ме, ме ачым локтi... Зев... гаж петö щöщ велöдчыны... (шапкасö куртчалö, кыкнан кiнас кутö).

Амöс. Кодлөн те лоан?

Макгiм. Ме... ме...

Педöр. Сылөн багыс абу... чурка сiјö...

Макгiм. Ме... ме Макгiм. Кösја велöдчыны...

Амöс. Мi-öd јона-нын велöдчiм, колым тенö... Тенö торјөн ковмас велöдны.

Максім. Ме ставсö тöда, кужа...

Амөс. Тöдан? Кытыг-нө, кодi велöдiс?

Максім. Налыг (индö чельад-вылö) кывлi...

Лыа-вылö гiжны кужа...

Тiма. Быдлун локтас-да мiжанлыг жуагö...  
Ставсö тöдö...

Максім (зев термагiг-моз). „Аз“ тöда, „букi“  
„тöда, ведi“ тöда...

Амөс. Аттö, iчöт-пi, те-тај зев гуг, тыда-  
лö. Лоö-нiн тащöм-шаңтö бостны... Пукөы-  
нö татчö да вај лыффы, мыј тöдан (пукөдö,  
сетö нiга да щöктö лыффыны).

Максім (вывтi нiмкод-пырыс бостö нiга да  
морöс-бердас топöдö, нiмкодысла гораа чiктылö).  
Меным тајö сетан?..

Амөс. Тани лыффыны сöмын. Гортад оз  
поф сетны... Нiгаыд-öd дона... прöста оз шед.  
Тајö тöдан-ö мыј?

Максім. Тајö „аз“, тајö „букi“, тајö  
„глагол“, „добро“, „јест“, „живете“, „земла“,  
«iже», „како“, „лыфi“, „мыслете“...

Амөс. Тöдан. Бур, шаң. Öнi вај öтла-  
авлам. Со, „букi“, „аз“-да. Шу најöс öтлаын.

Максім. „Букi“ да „аз“ — ба, глагол  
аз—га, ведi аз—ва, добро аз—да, како аз—  
ка, мыслете аз—ма.

Амөс. Молодеч! Мижанлыг велөдөмтө ставсө төдан... Пукгы да воңо таңи велөдчы,— морт лоан. Оні вај, Педөр, те лыффы.

Педөр (дыр нокө, мырө, лыффо зев полиг-тырји). „Лыуфи“ „аз“— лыуфияз.

Амөс. Абу-жө „лыуфияз“. Те, тыдалө, он і велавлы лыффыгнытө (леңејканас кашкөдө пызанө). Петыр, те гашкө, лыффан.

Петыр (ружтө, мырө). „Лыуфи“ „аз“— ляз (ачыс быдөн повчө; чельаф серөктөны).

Амөс (скөрмө, кучкө леңејканас пызанө, зым-нытө кокнас). Мыј-нө сөран? кущөм „ляз“ ад-зін сетыг?

Максім. Ме төда. Сіјө лоө „ла“.

Амөс. Адзанныд, мортыс талун-на лок-тіс-а, тіјан-дорыг дас-мында унжык төдө. Час-лы, ме тіјанлыг пельнытө нещкыны кута. Мак-сім, те ен віставлы, мед агныс велөдчасны.

Тіма. Ме кужа.

Амөс. Вај лыффы.

Тіма. „Іже“ „земля“— із, „како“ „іже“— кі, „живете“ „іже“— жі.

Амөс. Тіма молодеч. Он дышөдчы. Ва-сө, нолтө те лыффы.

Васө (зев мыкталіг-тырји, сувталіг-тырји). „Аз“ „букі“, „веді“, „добро“, „јест“, „живете“.

Амөс. Вај сегда отлаалөмөн лыффы.

Вагө (пөгалөма, сещөм сөкыд сылы лыффыны, нырсө кыскыштө да кыскыштө). „Живете“ „аз“— ж-ж-аз.

Максім (четчыштлөмөн). Абу сиз, абу сиз. Амөс (скөрмө јона). Ме сещөм „жаз“ гетала теныд (мунө да печиктө, Вагө малалө плешсө). Педөр, лыффы.

Педөр (ружтө). „Живете“ „аз“— ж-жив-аз.

Амөс (кошкө јурас). На теныд, „жживваз“.

Максім. Ме вистала: „живете“ „аз“— жа.

Амөс. Адзанныд, кызі колө велөдчыны... Вајө пукгалөј, да таган етатчөз (индө) јона лыффө-велөдө. Зикөз музі тјанкөд мыргөн. (Челад гораа лыффысөны, ызгөны; Амөс кајө пөлатө,—водө. Челад вельдыр ызгөны, лыффысөны аскостаныс. Амөс өтө-здук-мыгөтө ныр-горөн унмовгө).

Педөр. Максім, лок вистав, кызі етјө лоө. „Аз“ „добро“— аздобро.

Максім. „Аз“ да „добро“ отлаын лоө „ад“. „Земла“ „јегт“— зе, „мыслете“ „лу-дө“— мл, „зе“ „мл“ лоө „земл“ да „јус“ лоө „земла“.

Педөр. „М—мыслете“ „аз“— мыаз...

Максім. Абу „мыаз“, Педөр. Оң-тај куж лыффыныд.

Педөр (скөрмө). Мед ог-кө... Вешы сег, чурка. Велөдыг петөма. (Макөим бара-динас сувтө). Мун, миға, ме-динас, чурка.

Макөим. Мы-нө пыр һимтыган... Он куж лыддыгны да ме-вылө скөрман... Аслыд јеш-щө отсавны көсји-а...

Педөр. Оз ков пез-чуркалөн отсавөм... Ен лок ме-динө. (Макөимөс зев чорыда тојыштө, Макөим скөрмө, гинјас быдөн југһитлөны, чабыртө ку-лакјассө да мышкас кучкө).

Педөр (уекөдчө Макөим-вылө, лычкө жојас да нөјтө. Макөим бөрдө, горөдө. Амөс коөавөм-шыө сад-мө, дингыс леңејка бөгтө да кашкөдө пөлағас).

Амөс. Челағ, ти-тај-нө велөдчөм-пыдди увганныд. Енлы, ме тјанлы, четчыла (летчө пөлағыс кызиг,-ружтиг-тырји. Педөр еновтө Макөимөс. Макөим четчө жојыс, гинјассө чышкэлө). Kodі ув-гис-горзис? Макөим, ен-ө те?

Макөим (бөрдө, пелпомсө зыралө, чужөмыс гөрдөдөма. Педөр сещөм-жө гөрд пукалө). Педөр пыр менө чуркаөн һимтө... Пыр менө өтнамөс чуркаөн һимтөны (бөрдө).

Тима. Педөр пыр өбөдитө Макөимөс. Öни-на жојө лычкылис да зев јона нөјтис.

Амөс. Педөр, ас-дорыс ичөтөс оз поз нөјтны. Һимтыгны абу-жө шағ. Ен бөрд,

Максім, ен шоггы. Мі огө сетө тенө кеңовтны. Өні мунө сегда гортаны. Талун-кежлө тырмас. (Ставныс пагтагбны).

Амөс. Талун өбөдайтны, буракө, Тіма-ордө колө мунны. Енлы, щөщ, Тіма, мунам (петбны).

Занавес.

## Нолөд ворсөм.

Бара дарја-ордын. дарја вургө өшін-дорас. Сыкөс ортчөн пукалө Окуль-пөч.

Окуль. Кодлы-нө-нын мыј вуран?

дарја. Закар-Прокө гөтырлы-өд пыр зура-вөча. Колө зильжыка ештөдны, со-өд гөрныкөңны бур-јөз виқөдчөны. Педөр-Өңөлөн кужөд сујны корөны лун-мөд-кежлө. Марыныс вигө кык вежон-нын.

Окуль. Ме, луба, ог-нын вермы нинөм ужавны. Зикөң ебөсыг угі. Тыдалө, абу-нын дыр олыг таладор југыдын. Кула регыд... Мед, ескө, мыј ми-вок-коғ олөмыг. Ок, ок, ок, ок.

дарја. Те-нө кущөм-нын ужалыг, квајтымын ар-бөрад. Көрыштныд-кө, ескө, верман, бур-нын сјјө-да... (Котөрөн пырө Макгім, морөс-бердас ыга топөдөма).

Макгім. Ок, мамукөј, мамукөј... Амөсыд ыга... (дарја Окулькөд чужөмаде, виқөдөны, оз гөгөрвоны Макгімөс).

дарја. Мыј-нын, мыј лоін?

Макгім. Ок, мамукөј, ыга сетіс. Амөс. пөль ыга сетіс... (Аслас өінваыс петө).

дарја (богтө ыга да відлалө гөгөрбок, Окуль-пөч щөщ вiзөдө голасө ыужөдөма-да). Тажө ыгаыд-лөн, шондiбан, сөмын-жө-нын ымыс. Киад ве-сiг оз өшжы, ставыс сырөма. Һајтысла зывек i богтны. Адзөмыд-таж ымкофасан-тор, тпу.

Макгiм. Ок, мамукөј, мамукөј, ыга... ыга меным бетiс... (ымкофысла петө сiнваыс).

дарја. Со-чудеса-фетiна, лүчки-өд бөрдө ымкофысла... Бур-кө, ескө, вөли мед-нын сiзи ымкофасны.

Макгiм. Мед, мед, важ-кө. Ме, мамукөј, вылыг та-вылыг гiжа.

дарја (герөктө). Ферт-нын, гiжан, мыј-нын i шуны те-јылыг. Һыга-гiжыс петөма. Мыј-вылө-нө гiжан? (Герөктө).

Макгiм (зев ымкофа). Мамукөј, ме гiжа. Јона-нын ме сы-јылыг думажтi. Гумөд кула да сетчө i гiжа!

Окуль (дарјакөд зев гажаа гералөны). Аттө Макгiмушко! Оз бара пыс ыемторјыс јөрмы. Кыг-бара тащөм фетiнаыд тенад лоөма-а?

дарја. Та-коф фетiнаыд-өд сегга ыкоф-лөн-жө-кө абу-а. Мiр-фiвө. Гумөдыс ыга колө-жө думыштны... Мыјөн-нө, ескө, гiжан?

Макгiм. Арнад-таж сапөг-вургысыдлөн колли лак,—сулаыс со залавкаын (котөрдн вог-

тö залавка-öçöс да петкөдлө ичөтик сөд лак-сула) —  
ме татчө содга ва да са, — лоö черңила.

Ö кул. Кыг-нө гумөдсө бостан? Ковмас-  
өд, пиö, вөрө кайлыны.

Макгim. Ме Јогор-дадлы вөзжыга, сijö  
регыд гумөд-кулыны вөрө мөдө. Сijö менө ве-  
лөдас.

Ö кул. Нинөмөн-нын тенө, тыдалө, он вер-  
мы јортны. Аттө Макгимушко. Нига-нын гиж-  
ны көсјө. Паком-Öңө-Педөрөс мамыс шуө,  
оз-пө вегиг өтi кыв куж лыдфыны, төвбыд  
велөдчөма-да. Амөсыд-өд шенчө-жө та (indö  
Макгim-вылө) - вылө: тащөм - дөтинатө - пө ег-на  
адчыв. Велөдчөмыс-пө сылы гојөм-јуөм-дорыг  
колөжык.

дарја. Со-тај, нига-вөсна муртса оз јөјмы.

Макгim. Ок, мамукөј, менам выль-нига лоö  
(ныгасө морөс-бердас топөдлө, севга виçөдлө öшиңө да  
горөдө). Мамө, вежаңө, мијанө локтө, Амөс-  
пөлыд.

Амөс (пырө). Виçа-олан, дарјушка!

дарја. Лок, шөјтчы, Павө.

Амөс. Мыјла-нө мөдөдөмыд, дарјушка,  
чувкитө? Аслыд-на-өд лөсгалас, абу-тај озыр-  
өв. Макгимушкоөс сiçi велөди, некущөм дон  
бостгөг. (Пукө лабичө).

дарја. Ен сивит-дај, мыј вермі сеті. Сотај, ыга сетомыд-да ымкодысла бөрдө-а, кыыс оз убөлит пуктыны. Векыда кулө ыга-вөсна.

Амөс. Атто-нө зев-ыжыда, нем казтыла. Ок, ескө, Макгim, теныд прамеја школаын велөдчыны! Лоин, ескө, морт. Öнi мыј?—Век лоө гөд-вөр-шөрын сiгмыны. Карөз 300 верст, веcиг прамеј-туј татыгаң абу. Ме пырi тiјанкөд прөщцајтчыны, дарјушка! Код төдө, коркө лоө-ө сөгга адзыглөм. Локөн енө казтылө.

дарја. Кущөм алы локөн казтылөм. Ми-жан Макгimлөн став олан-гажыс вөлин.

Öкуль. Мөд-во-өд бара-на локтан чельад-тө велөдны? Макгимушко сы-вылө зев рад.

Амөс. Макгимушко öнi ме-мында-нын төдө. Меыс öнi сылы ыемтор-нын. Тажө-нө, Öкулына, те Акепгiн-ымсө Макгимас пөртөмыд?

Öкуль. Ме, Амөсушко, ме. Попыд зев сөкыд ым чуркаыдлы пуктис. Сөгга менам пыртан-инсаңыд локтигөн ымыд вуни, ег куж вiставны. Артмис Макгim, сөгга со öнөз Макгim.

Амөс. Вiза коланныд, бур аңјас. Прөщцај, Акепгинушко, куз-тујө бара мөдөдчи. (Петө, ставныс öшиңөд вiздөны. Сөгга Макгim ыгасө öдјө idралө пызанјөрө да котөрөн петө Амөс-бөрөа).

Ö куль. Оз-тај, луба, пов, та-куза вёлөкө  
өтнас петө.

дарја. Ез-нын, көнкө, немнас ешаыс вет-  
ливлы тащөм-вёлөкјасөды. Вөртырнас, көн-  
кө, ылө-мургө мунігас. Амөссыс-на јещщө  
повъасны, ылө пышјасны.

Ö куль (візөдө өшіңө). Візөдлы, візөдлы, мы-  
да чельаф чукөртчөмаөг Амөстө колльөдны.  
(Кыкнаныс візөдөны өшіңө).

Занавес.

## Вітöд вöчöм.

Карса школа - пыщкöс. Партаяс - саян пукалöны велöдчыяс, ставыс зон-посні. Стенын öшалöны дöска, щöткі, картаяс-да. Пызан-вылын сулалö глобус.

Велöдыс. Первые русские князья—Рюрик, Синеус, Трувор. Пришли они из-за морей в 862 году. Значит, сколько лет уже существует русское государство? Кто скажет? (Челад ставныс чöв арталöны. Öдöсöд пырö дөтина, рудукöса жежыд гача, кöтiа, сөра чувкiа, кына-улас чышжан-пiын жокмыл, шапкасö вунöдöма пöртчыныс. Велöдыс велöдчыяскөд вiдöдöны пырыг-вылö. Вельдыр-мыгi велöдыс шыасö).

Велöдыс. Мыj-нö тенид колö?

Макгiм. Ме... велöдчыны... локтi...

Велöдыс. Кытыг-нö те?

Макгiм. Пармаыс.

Велöдыс. Ылыгаң локтiн?

Макгiм. 300-верст-сажаң.

Велöдыс. Кодкöд-нö локтiн сылага-ныс?

Макгiм. Öтнам.

Велöдыс. Öтнад? Сылагаң? Зев-на iчöт-да. Батыд ем?

Макгiм. Абу... Ме чурка... (Пöртчö шапкасö).

Велöдыс. Мамыд?

Макгім (ышловзө). Мамө кулі. Арнас го-  
рөмвывган уoi-da.

Велөдыг (шензө). Со колөкө дивөыс!..  
Выл Ломоносов!.. Комі Ломоносов! Көн-нө,  
кущом школаын онөз велөдчин?

Макгім. Амөс-пөл-ордын.

Велөдыг. Мы-нө, ескө, те, төдан?

Макгім (разө ыга жокмыль, петкөдлө ыгајас:  
„Русская наглядная хрестоматия“, „Начальная гео-  
графия“, Начатки арифметики“). Тажө ыгајасгыг  
ставсө төда.

Велөдыг. Кыг-нө тајө ыгајассө богтін?

Макгім. Төвнас пармаө сугдајас воліс-  
ны да өті сугда на-пыг—доктор зев-шаң  
вөлі. Сіјө і меным ыстіс ыгајассө да щөктіс  
велөдчыны. Сегга шуіс, арнас-пө лок карө,  
прамеј-школаө пыран велөдчыны... Ме став-  
ыгасө бура велөді, сегга со і локті...

Велөдыг. Те шуан сугда-доктор... (Ас-  
лыс). Сіјө, сіјө і лоө... Иван Семенөвич... (Мак-  
гімлы). Колө-кө талун-жө ме тенө сы-ордө  
нула.

Макгім. Нулы, нулы... Гашкө ез-на ме-  
нө вунөд-da.

Велөдыг (думајтөм-моз). Велөдчыны тенө  
богтам... Сөмын көні те овны кутан? Төд-

сажд-öd, дерт, көнкө, тенад абу? Иван Ге-  
менөвич, ме чајта, бостас тенө: сiјö вывті  
бургөлөма морт... Ҷик бостас... да ме і ачым  
верма тенө бостны... Ме Ҷик өтнам... Бобыль...  
Те лоан пі-пыѳді меным... Мыј тенад һимыд?

Максім. Гортын быдөн чурка-Максімөн  
шулісны. Прамеј һимөј менам Акепгін.

Велөдыг. Акепгін... Весіг һимыд аслыс-  
гама. Вај-жө пукгы татчө (індө парта-сајө).

Максім (пукгө мед-воzza парта-сајө. Өтнас  
мед-ичөт велөдчыҗас-пыщкас. Гөгөр виҶөдө, сегга ве-  
лөдчыҗассө төдмалө, виҶөдө вельдыр. Велөдыг видлалө  
Максімлыг һигајассө.

Велөдыг. Мед-воzza роч-князјаслыг  
һимјассө төдан?

Максім. Рурік, Сіһеус, Трувор.

Велөдыг. Кор најө волісны мiјанө?

Максім. 862 воын, Балтiјскеј море-сајыг.

Велөдыг. Kodі вөлі мед-воzza сар?

Максім. Иван Грознеј.

Велөдыг. Мед-воzza імператор?

Максім. Петр Велікеј.

Велөдыг. СiҶ, сiҶ. Кущөм морејас мiјан  
емөө?

Максім. Балтiјскеј море, Чорнеј море,  
Каопiјскеј море...

Велөдыг. Кущомкө карјаслыг он-ө төд  
һимјас?

Максім. Петербург, Мөскуа, Новгород,  
Кіјев, Кардор, Вөлөгда, Вјатка.

Велөдыг. Шаһ, шаһ. Асланым кар,  
көні ми олам, кущом һима?

Максім. Сыктывкар.

Велөдыг. Роч-муыг, гашкө, төдан мед-  
ыжыд јулыг һимсө?

Максім. Волга.

Велөдыг. Тырмас. Менам со велөдчөны  
во-мөд-һин тани да те-кофасө һекод оз төд.  
Талун-кежлө тырмас велөдчыны... Етаган со  
кытчөз (петкөдлө) аски-кежлө велөдө. Адзын-  
ныд,—„Олег“. Олег-јылыг аски кута јуагны.

Максім. Ме төда Олег-јывыд.

Велөдыг. Адза-һин, төдан... дарөм мед-  
ичөт. Ти јона велөдө... Өни сувтөј молитва-вылө.  
(Өти велөдчыг лыфдө „достојна“. Јурбитөны, сөгга ко-  
төрөн шапкаагөны да петөны горзиг-тырји). Прөшцај  
Тит Титович!

Велөдыг. Прөшцајтлө! (Бөгтө кидыс Мак-  
сімөс). Лок, ме тенө петкөдла смотрифельлы,  
мед-ыжыдыслы. Мед виқөдлас, кывзыштас,  
шензыштас (мунөны мөд өқдөсөд).

Занавес.



доныс 12 ур.

Цена 12 коп.

---



На Коми языке

---

А. А. СУХАНОВА.

„Внебрачный“ Максим.